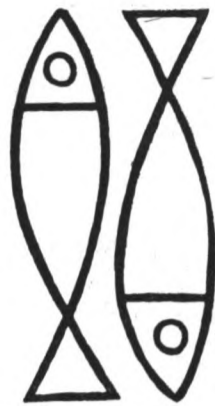

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

H. AMELINK

Uw wil geschiede, gelijk in de hemel, also ook op de aarde

Het jaar 1969 wordt wel het Erasmusjaar genoemd in ons land. Geboren op 28 oktober 1469 als zoon van een priester, is hij inderdaad geworden tot iemand die grote invloed heeft verworven en terecht grote beroemdheid heeft verkregen. Toen hij een keer ontslagen was van de kloostergeloften, die hij tegen zijn zin had afgelegd, heeft hij gereisd door heel Europa en werd inderdaad een van de grootste geleerden van zijn tijd, zo niet de grootste geleerde.

Erasmus was, zo schrijft Berkhof in zijn „Geschiedenis der kerk” een echte intellectueel, met diens typische angst voor de radicale daad. Het vuur dat in Luther brandde was hem vreemd. Toch was het niet alleen zijn geleerdheid die hem niet deed kiezen voor de Reformatie, maar zijn vaste overtuiging dat de mens niet alleen door genade gered wordt. In zijn boek „verhandeling over de vrije wil” laat hij de laatste beslissing toch vallen bij de mens, die de genade kan aanmenen of verwerpen.

Het is geen wonder dat Luther daarop antwoordde met zijn boek over de „gebonden wil”, waarin Luther volhoudt dat alleen de genade van de levende God, handelend in Jezus Christus, de mens kan redden. Dat het behoud inderdaad er is zonder de werken.

Ten diepste zat het verschil dus vast op de vraag over de macht van de zonde in het leven en de doorwerking van de zonde in heel het menselijke bestaan, de wil van de mens inclusief.

Als de H. Catechismus ons deze bede van het „onze Vader” gaat verklaren legt het ons terecht allereerst op de lippen de vraag: geef dat wij en alle mensen onze eigen wil verzaken. Verzaken, dat is opgeven. Dat houdt in de erkenning dat het ook met onze wil niets gedaan is. Dat het inderdaad waar is wat Paulus zegt dat er niemand is, die goed doet, ja ook niet één. Het antwoord op de vraag of Luther tegenover Erasmus gelijk had op dit punt, moet, vanuit de Schriften, inderdaad bevestigend beantwoord worden. De H. Schrift is heel duidelijk op dit punt.

Daarom is belangrijker de vraag: hoe komt het dat de mens de eeuwen door steeds weer gekomen is tot de ontkenning van wat zo duidelijk in de Schriften geschreven staat. Die vraag is daarom belangrijker, omdat we, juist als we de Schrift willen aanvaarden, moeten erkennen dat ten diepste elke zonde leeft in ons aller hart.

Het antwoord op deze vraag is dat het voor

de mens niet aangenaam is om aan te horen dat hij totaal verdorven is. Daartegen verzet de mens zich steeds weer. En de mens verzet zich daartegen steeds weer, omdat de erkenning dat wij totaal en radicaal verdorven zijn, ook inhoudt dat we voor onze redding ook geheel en al op Gods genade in Christus aangewezen zijn en dat niets van de mens, ook niet van de wedergeboren mens, in aanmerking komt om ons voor God aangenaam te doen zijn. Daarmee wordt onze trots gekraakt. En daartegen verzet de mens zich steeds weer. Omdat het de oerzonde van het paradijs is, het als God willen zijn. Dat uit zich in een gevallen wereld bij de godsdienstige mens, dat hij steeds weer poogt om zich zelf te redden. De wil van God kan men niet doen als men ijverig vast houdt aan de moraal en aan iets goeds in de mens, aan het wetticisme, maar alleen als men bereid is de weg der werken totaal en radicaal af te zweren en dat in een dagelijkse strijd van Geest tegen vlees ook inderdaad te beleven.

En omdat we zo hardleers zijn is het zeer terecht dat de H. Catechismus ons allereerst leert bidden: geef dat wij en alle mensen onze eigen wil verzaken en Uw wil die alleen goed is zonder enig tegenspreken gehoorzaam zijn.

Zonder enig tegenspreken. Dat betekent ook dat het in deze bede gaat om de ons bekende wil van God, zoals die tot ons komt in de H. Schrift. Gods verlossingswil van heel het leven. De toevoeging „gelijk in de hemel, also ook op de aarde” maakt wel duidelijk dat we ons hier niet druk behoeven te maken over „geopenbaarde” of „verborgen” wil van God of over „de wil des besluits” en de „wil des bevels”. De engelen worden ons als voorbeeld voorgehouden. De engelen, wier lust het is op Gods wenk te staren.

Het is een bevrijding als we gaan zien dat het in de wil Gods inderdaad gaat om Zijn verlossingswil (Matth. 18 : 14; Ef. 1 : 5, 9, 11; 1 Tim. 2 : 1-4).

Dit is de wil van God: Uw heiligmaking. En dat betekent vaak neen-zeggen tegen onze eigen verdorven wil. Dat betekent verloochenen van ons zelf. Dat betekent ook ten diepste niet bang zijn voor de radicale daad, omdat Gods wil tot verlossing van ons leven een radicale daad geweest is en nog steeds is. Heel de bergrede is vol van voorbeelden hoe de radicale daden in ons leven gevonden moe-

ten worden. De Here wil ons bevrijden van de duistere diepten van ons door de zonde verdorven hart, van onze door het bederf ook aangetaste wil. De Dordtse Leerregels zeggen het heel mooi aan het adres van de Remonstranten, die geesteskinderen van Erasmus, dat het genade van God is, als we zo ver gebracht worden dat we weer willen gaan doen wat de Here van ons vraagt. En dit is de wil Gods dat ge gelooft in Hem, Die Hij gezonden heeft. Dat moeten we doen. Meer niet.

—o—

Alle bidden is als het goed is, ook voorbede. Voorbede voor alle mensen, zoals de H. Catechismus zegt. Geef dat wij en alle mensen... Het is ook de bede om de komst van het rijk, waarop hij dan ook direkt volgt. Het is de bede om de redding van de mensheid. Om de komst van de nieuwe wereld met de vernieuwde mensheid, ook met een vernieuwde wil. In dit gebed leert ons de Heiland ons ook de bekommering om heel dit wanhopige geslacht van hen die struikelen en dolen. Het is inderdaad iets dat de wereld omspant. Een zeer persoonlijke zaak is bidden, maar het betreft toch ook de uiteindelijke verlossing, het herstel van alle dingen. De wil van God, die Hij ons bekend gemaakt heeft om in Jezus Christus alle dingen te herstellen van wat in de hemel en op de aarde is. Dat God alles zal zijn en in allen.

Ds. Van Andel schreef:

„Broeders indien gij u aan ons onttrekt zo verarmt gij u zelf; want de geestelijke gaven vloeien ons toe door u en u door ons, naar de wet van het lichaam, dat het hoofd dóór de leden op de leden werkt. En wij zijn al zo arm; zullen wij elkaar nog armer maken? arm; zulen wij elkaar nog armer maken?”

Wat zou onze Here Christus hiervan zeggen? Men late het aan zijn vijanden over om zijn lichaam te verbreken; iemand doe met zijn vijanden mede door te scheiden wat God samengevoegd heeft. De tijden roepen ons toe: schuilt bij Christus, en houdt u bijeen; want de storm steekt op en de vijand naakt. Christus komt weder; zou het goed zijn als Hij ons bij Zijn wederkomst verre van elkander vond?

Verre vaneen is verre van Hem vergeet het niet”.

G. JANSSEN

KERKELIJK Leven

DE POORT GESLOTEN

(slot)

Nadere verantwoording

In het onderstaande vindt de lezer een nadere verantwoording van hetgeen ik schreef in het tweede artikel: De poort gesloten. Waar ter generale synode mijn kritiek op het rapport inzake de kwestie-Beverwijk tenslotte door de rapporteur beantwoord werd met: Hier staat de waarheid tegenover de leugen is er voor deze verantwoording wel enige reden.

Intussen, het is alleen voor hen, die de moeite willen opbrengen zich in deze zaak te verdiepen. Men kan het ook rustig ongelezen laten.

Is dat negeren?

Het rapport-Douma en in navolging daarvan de generale synode van Hoogeveen hebben ook de kwestie-Beverwijk naar voren gebracht als een bewijs dat de kerken in Noord-Holland zich niets gelegen hebben laten liggen aan de generale synodebesluiten van Rotterdam-Delfshaven.

De kwestie van de leer van deze predikant zelf wordt — uiteraard — niet behandeld. Om misverstand te voorkomen zij vermeld dat zowel de particuliere synode van Noord-Holland 1963 als de generale synode van Rotterdam-Delfshaven de in geding zijnde leringen van ds. Oosterhoff hebben veroordeeld en dat deze veroordelingen zakelijk geheel parallel lopen. Op dit punt is er geen confessioneel verschil!¹⁾

Wel heeft de generale synode het in de particuliere synode gegispit dat zij in haar overwegingen wel heeft gesteld dat ds. O. een voorstelling van zaken geeft, die niet beantwoordt aan de wijze van spreken in de Heilige Schrift en de confessie, maar in haar oordeel niet verder kwam dan de leringen van ds. O. te typeren als „onduidelijkheden, oneffenheden en onjuistheden in de voorstelling der leer”.

De particuliere had moeten uitspreken dat de genoemde leringen van ds. O. „in strijd zijn met Schrift en belijdenis”, aldus de generale synode. M.a.w. dit had niet slechts in de overwegingen moeten staan maar in de uitspraak.

Echter, deze generale synode heeft over het hoofd gezien dat de particuliere synode daarna ook een uitspraak heeft gedaan, waarin zij deze leringen „verwerpelijk” heeft genoemd en dat zij uitsprak dat de kerkeraad van ds. O. er op had toe te zien dat ds. O. deze leringen niet meer zou verkondigen, Acta art. 44. Ook in de Acta art. 41 kan men tot tweemaal toe gesproken vinden van verwerpelijke leringen van ds. O. en van de noodzaak dat ds. O. belooft deze niet meer te zullen leren en dat de kerkeraad erop heeft toe te zien dat ds. O. de door deze synode aangewezen verwerpelijke leringen niet meer zal verkondigen.

Dit was dus allemaal voordat een generale synode over deze leringen geoordeeld had. De veroordeling door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven voegt zakelijk aan die van deze particuliere synode niets nieuws toe. Ieder kan dat constateren.

Verskil was er tussen het oordeel van de particuliere en van de generale synode over de zgn. doleantie te Beverwijk, die daar plaats vond, omdat de classis de leringen van ds. O. wel had veroordeeld, maar (nog) niet een schorsingsoordeel uitsprak. Zij wilde hem eerst een vermaanbrief sturen. De kerkeraad nam dit niet en ging „doleren”. Dit hebben zowel de classis Haarlem als de particuliere synoden van '62 en '63 afgekeurd. De generale synode van Rotterdam-Delfshaven keurde haar evenwel goed.

Dit tot beter begrip van het volgende.

Nl. van de tweede constatering, waaruit geconcludeerd wordt dat de kerken in Noord-Holland de geldende kerkenordening niet onderhouden, in casu art.

31, dat stelt dat men de besluiten van de meerdere vergaderingen voor vast en bondig houden zal. Deze constatering stelt dat de particuliere synodes van Noord-Holland 1965 en 1966 de besluiten van de generale synode van Rotterdam-Delfshaven zowel betreffende ds. O. en zijn ongereformeerde leringen als ook aangaande de gereformeerde kerkeraad van Beverwijk negeerden en gedeeltelijk tegengestelde uitspraken deden, zonder dat zij besloten naar art. 31 K.O. in revisie te gaan bij de Generale Synode van Amersfoort-West.

Dat is het dan.

Volgens de onvolprezen Van Dale is negeren: er geen rekening mee houden. Deze betekenis moet hier wel bedoeld zijn. Maar laat ons eens zien of dit werkelijk het geval geweest is.

Daar is dan allereerst de kwestie van de doleantie te Beverwijk, welke door de particuliere synoden was veroordeeld. De generale synode keurde haar goed en sprak uit, dat de dolerende kerkeraad als wettige kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Beverwijk in het verband der zusterkerken dient ontvangen te worden en dat de classis Haarlem mitsdien zijn credentiebrieven dient te aanvaarden, Acta art. 485d.

De classis Haarlem heeft dit gedaan; de credentiebrieven van deze kerkeraad aanvaard. Dan komt de particuliere synode van 1965. Aanwezig als afgevaardigde o.m. br. F. W. IJkel voor de classis Haarlem. Deze broeder is ambtsdrager in de kerk te Beverwijk en wordt als zodanig aanvaard. Wel te verstaan, ambtsdrager in de kerk, die was gaan doleren!

Verder spreekt deze particuliere synode van de „voorheen dolerende Kerkeraad te Beverwijk”, Acta art. 29.

Dit zijn de nuchtere feiten.

Wat de generale synode in kerkrechtelijk opzicht uitgesproken had en boven is geciteerd: dat de dolerende kerkeraad moest worden aanvaard, is gebeurd. De classis Haarlem accepteerde de credentiebrieven van deze kerkeraad, de particuliere synode aanvaardde als lid een ambtsdrager van deze kerk en sprak nu van de „voorheen dolerende kerkeraad”. Dit is een term, meer niet, zei dr. Douma in de discussie ter generale synode van Hoogeveen. Maar in het licht van de feiten: acceptatie van de credentiebrieven van Beverwijk door de classis Haarlem en van genoemde afgevaardigde uit Beverwijk is dit niet vol te houden.

Als ik het wel heb is de grote grief van dr. Douma, dat in de besluiten van de particuliere synode de besluiten van Rotterdam-Delfshaven niet expres genoemd worden, maar dat is wat anders dan negeren, want er is wel degelijk rekening mee gehouden²⁾. Ze zijn in dit opzicht aanvaard, classis en particuliere synode hebben de vroeger dolerende kerkeraad geaccepteerd. Dat wast het water van de zee niet af.

Of dat van harte gegaan is?

Ik vermoed het niet, maar dat mag toch geen bezwaar zijn? Men is toch niet verplicht het met alle besluiten van meerdere vergaderingen eens te zijn. Dat wordt toch niet gevraagd, met name niet als het kerkrechtelijke kwesties betreft. Maar de bezwaarde kan zich er toch bij neerleggen? Dan is de zaak toch uit?

Tot zover over het negeren van de generale synodebesluiten voor wat de kerkrechtelijke kant van de zaak betreft.

Maar dan is er nog het verwijt in de constatering, dat de particuliere synode van '65 en '66 aan de besluiten van Rotterdam-Delfshaven gedeeltelijk tegengestelde uitspraken zouden hebben gedaan zonder in revisie te gaan.

Wat het laatste betreft, nergens komt in de kerkerorde het woord revisie voor. De constatering: zonder naar art. 31 K.O. in revisie te gaan, is daarom al een machtspreuk. Art. 31 K.O. spreekt niet over revisie, maar alleen over het recht van appel, nog niet eens over de plicht, al kan er een morele plicht zijn.

Dit echter daar gelaten.

Waarop heeft deze constatering het oog?

Dat is te lezen in het rapport van de commissie.

De particuliere synode van '66 „veroordeelde de classis Haarlem, die naar de Generale Synode wél geluisterd had en de Gereformeerde Kerk van Beverwijk

(scriba E. Vossebelt) in haar midden ontvangen had”, zo staat te lezen op bladz. 10. En op pag. 14 lezen we dat de generale synode ds. Oosterhoff schorsingswaardig achtte. „Daartegenover stelde de P.S. Noord-Holland in 1965, dat ds. Oosterhoff „als wettig dienaar des Woords in de Geref. Kerk te Beverwijk” erkend diende te worden”.

Ik moet zeggen, dat ik zelden een zo onbetrouwbare en vertekende geschiedbeschrijving gelezen heb als hier geboden wordt.

De P.S. van '66 veroordeelde de classis Haarlem, die de dolerende kerkeraad in haar midden ontvangen had... dat allereerst.

Maar het is niet waar.

Noch de particuliere synode van '65 noch die van '66 hebben de classis Haarlem veroordeeld, omdat zij de voorheen dolerende kerkeraad in haar midden ontving. Dat is nergens in de Acta te lezen.

Wat was echter de zaak?

Ds. Oosterhoff was predikant van de Gereformeerde Kerk te Beverwijk. De Kerkeraad ging in doleantie, toen de classis Haarlem deze predikant niet direct schorsingswaardig verklaarde, maar begon met hem te vermanen over zijn leer. Deze doleantie betekende dat de kerkeraad zich bleef beschouwen als te staan binnen het verband der classis Haarlem, maar ds. Oosterhoff niet meer liet preken; zich aan zijn ambtsdienst onttrok. Ds. Oosterhoff zette echter met behulp van een deel van zijn gemeente deze ambtsdienst voort. Beiden presenteerden zich op de classis, geen van beiden werd voorlopig ontvangen. Het gevolg was allerlei kerkrechtelijke verwikkelingen, waardoor van de afhandeling van de leer kwestie niets kwam in deze classis.

Tenslotte heeft de classis, na de uitspraak van de generale synode van Rotterdam-Delfshaven de dolerende kerkeraad als de wettige kerkeraad te Beverwijk erkend. Daar hebben de particuliere synodes geen aanmerking op gemaakt. Wel hierop, dat de ambtspositie van ds. O. in de lucht bleef hangen. Hij had nooit verklaard zich aan het kerkverband te onttrekken; richtte zich ook telkens tot allerlei meerdere vergaderingen om wat hij meende dat zijn recht was te verkrijgen. Een wondere situatie. De kerkeraad ging doleren binnen het kerkverband, naar hij verklaarde. Ds. O. onttrok zich niet aan het kerkverband en ging door met zijn ambtsdienst.

Op een gegeven moment accepteert de classis Haarlem, na de uitspraak van Rotterdam-Delfshaven de dolerende kerkeraad. Wat was de positie nu van de nimmer geschorste of afgezette predikant ds. Oosterhoff? Die van een geruimsloos geliquideerde? Zonder vorm van proces of duidelijke verklaring buiten het verband gezette?

De genoemde particuliere synoden hebben gezegd: dat kan niet. Ds. O. heeft zich nimmer aan het kerkverband onttrokken. De voorheen dolerende kerkeraad, nu als de wettige erkend, moet dus met de predikant van Beverwijk händelen en de classis had deze kerkeraad niet mogen ontvangen voordat zij zich ervan overtuigd had, ja, dan staat er inderdaad wat het rapport op pag. 14 citeert, dat deze kerkeraad ds. O. als wettig dienaar des Woords in de Geref. Kerk te Beverwijk erkende. Inderdaad.

Maar wat is daarvan de bedoeling?

Dat deze kerkeraad hem weer moest laten preken en catechiseren enz. alsof er niets aan de hand was? Als dat het geval was, dan hadden deze particuliere synoden de besluiten van Rotterdam-Delfshaven wel geheel veronachtzaamd. Trouwens ook de besluiten van de particuliere synode van 1963, die ik boven noemde. Art. 29 van de Acta maakt duidelijk wat de bedoeling van de particuliere synode van '65 was. Daarin staat dat de classis Haarlem zich er van had behoren te overtuigen dat de kerkeraad te Beverwijk de ambtsdienst van ds. O. niet als onwettig zou aanmerken, zolang deze Kerkeraad niet de weg van art. 79 K.O. zou zijn gegaan en daarmee de goede regels van het samenleven als kerken zou handhaven.

Ik mag veronderstellen dat art. 79 K.O. onder ons nu wel bekend zal zijn. Het zegt dat een dominee bij openbare grove zonde zal worden geschorst en eventueel afgezet. Onder die zonde valt als eerste ketterij of valse leer, volgens art. 80.

Nu had de synode van Rotterdam-Delfshaven wel

uitgesproken, dat ds. O. niet in zijn ambt kon blijven staan zolang hij zijn leer handhaafde (Acta art. 458b) en dat de ambtsbediening van hem en zijn (nieuwe) kerkeraad niet als wettig kon aangemerkt worden (art. 458e), maar daarmee was ds. O. nog niet geschorst en afgezet. Dat kan nml. een generale synode niet doen. Dat moet de wettige kerkeraad doen.

Deze taak heeft hij echter verzuimd, zo hebben de particuliere synodes van '65 en '66 opgemerkt. Voor de doleantie heeft de kerkeraad wel geprobeerd ds. O. geschorst te krijgen, maar dat lukte toen niet, omdat de classis Haarlem eerst nog wilde vermanen en onderwijzen. Toen echter de particuliere synode van Noord-Holland en de generale synode van Rotterdam-Delfshaven de leer van ds. O. hadden veroordeeld en het besluit gevallen was dat de dolerende kerkeraad in classicaal verband diende opgenomen te worden en ook werd opgenomen, heeft deze kerkeraad met ds. O. niet gehandeld, maar hem in de lucht laten zweven. Hij had hem voor zich moeten roepen, hem moeten laten verklaren dat hij zich aan de besluiten der meerdere vergaderingen zou houden en tot de gezonde leer was teruggekeerd om in het andere geval hem te schorsen en af te zetten. Dat is de weg van art. 79 K.O., die nu voor deze kerkeraad geheel openlag. En daarop hebben de particuliere synodes van '65 en '66 gewezen en ze hebben de classis Haarlem opgeroepen er op toe te zien, dat de kerkeraad van Beverwijk alsnog deze weg zou gaan.³⁾

Dat is geen ingaan tegen de besluiten van Rotterdam-Delfshaven, want deze heeft zich hierover niet uitgelaten. De ambtsdienst van ds. O. is onwettig, sprak zij uit en de kerkeraad van Beverwijk had gelijk met te zeggen, dat ds. O. niet in zijn ambt gehandhaafd kon blijven, zolang hij zijn leer handhaafde.

Maar met zo'n uitspraak is zo iemand nog niet uit zijn ambt; daartoe moet de weg van art. 79 K.O. bewandeld worden en dat is niet gebeurd. Dat moet alsnog gebeuren, zei de particuliere synode van '66, Acta art. 6 A.c. Want we moeten de kerkelijke regels blijven houden. Dit was niet een alsnog heimelijk de doleantie veroordelen, maar met aanvaarding van de besluiten tot het accepteren van de dolerende kerkeraad alsnog met ds. O. kerkelijk te doen handelen, *overeenkomstig de kerkerode*.

De grote synode van Dordt heeft te maken gehad met het remonstrantisme en ze heeft dat radicaal veroordeeld. Toen waren er verschillende doleanties, maar er is geen predikant geruisloos in de weg van doleantie uit het kerkverband verwijderd. Er is met allen gehandeld met welk resultaat dan ook. Maar er werd met hen gehandeld, geprocedeerd op kerkelijke wijze. Sommigen erkenden hun misslagen en werden voor de kerk behouden, anderen werden afgezet. Maar er werd gehandeld met ze.

De particuliere synode van '66 is tot haar uitspraak gekomen naar aanleiding van een instructie van de classis Amsterdam over deze zaak en de classis Amsterdam kwam tot haar instructie op voorstel van de kerkeraad te Amsterdam-West en deze kwam tot zijn voorstel op initiatief van mij. Want het staat voor mij vast, dat men kerkelijk moet handelen, dat is de afspraak; daar hebben de dominees recht op. Dat is voor de kerken ook nuttig en noodzakelijk. Anders komen er ongeregelde toestanden. In dit geval: je krijgt predikanten, die zich niet aan het kerkverband onttrokken hebben; die niet zijn geschorst en afgezet. Men laat ze daarom hier en daar preken. Zo is het ook geworden in dit geval. Ds. O. heeft de classis Haarlem geschreven dat hij de door de particuliere synode veroordeelde leringen niet meer zou leren, de preciese formule heb ik momenteel niet bij de hand. Vanwege de kerkrechtelijke situatie is deze classis er niet toe gekomen hierover met hem te handelen. Dat de generale synode over deze belofte heeft gesproken verdwijnt in de veelheid der besluiten. Welke kerkeraden lezen al die besluiten nauwkeurig, laat ons nuchter blijven. Dat vergt gewoonweg een studie! Zo komen er de onregelmatigheden. Ze zijn ook gekomen in Noord-Holland. Het rapport wijst er enkele aan. Dit heeft de particuliere synode willen voorkomen. Daarin heeft ze de besluiten van Rotterdam-Delfshaven ook niet gedeeltelijk tegengesproken.

Zeker, het had kunnen gebeuren dat ds. O. zijn

dwalingen had herroepen en teruggekeerd was tot de gezonde leer, wanneer er werkelijk met hem gehandeld was. Kerkelijk. Maar dat was toch slechts toe te juichen geweest? De praeses van Rotterdam-Delfshaven gaf toch uiting „aan de bij allen levende bede, dat de betrokken dienaar des Woords alsnog moge terugkeren tot de gezonde leer”?

Wat nu de leer van ds. O. betreft, het is een misvatting te stellen, zoals de constatering van het besluit van Hoogeveen doet, dat de particuliere synoden ook in deze gedeeltelijk tegengestelde uitspraken deden t.a.v. de uitspraken der generale synode, zonder in revisie te gaan. De particuliere synodes hebben zich na Rotterdam-Delfshaven over de leer van ds. O. niet weer uitgelaten, alleen nogmaals verwezen naar die veroordeling in 1963, die parallel is aan die van de generale synode, wat de materie aangaat.

Het wordt dan ook nergens in het rapport aangevoerd; een poging er toe wordt niet eens gedaan. Inzake de leer van ds. O. hebben de particuliere synodes eenzelfde standpunt ingenomen als de generale synodes en er werd reeds aangetoond, dat zij uitspraken deden, waarin en ds. O. en zijn kerkeraad, toen nog — in '63 — erkend, vermaand werden de afgewezen leringen niet meer te leren, respectievelijk er op toe te zien, dat dit niet meer gebeuren zou.

Vanuit een niet expres *noemen* van generale synodebesluiten concludeert het rapport tot een: zich er niets van aantrekken, terwijl in werkelijkheid de besluiten der generale synodes door de particuliere synodes van Noord-Holland, voor zover de zaak-Beverwijk daar diende — zijn gehonoreerd.

¹⁾ Dit in verband met de opmerking ter g.s. van dr. Douma, dat de g.s. van Rotterdam-Delfshaven over heel de linie de p.s. van Noord-Holland heeft veroordeeld. Hij verwaarloost verder in deze uitspraak, dat materieel de veroordeling slechts van de leringen van p.s. en g.s. parallel liepen en dat er verschil was over de vraag of er van Remonstrantisme in bepaalde passages gesproken dient te worden. Ja, zei de g.s. De p.s. had gezegd dat de kerkeraad van Beverwijk *niet het bewijs had geleverd* als zou die leer van ds. O. verband houden met de leer van het Remonstrantisme in die zin, dat de prediking van Gods vrije genade en van de soevereine verkiezing Gods in gevaar zou komen, zegt de mens-met-zijn-vrije-wil ten goede de laatste instantie zou zijn voor het verkrijgen van zaligheid. Wel sprak de p.s. uit dat ds. O. in zijn prediking verschillende uitspraken doet „die, consequent genomen, een synogistische voorstelling van zaken geven...”.

Er is dus enig verschil in *typering*, maar bij p.s. en g.s. beide verwerping van de betreffende leringen.

Over zulke dingen procedeert men nu in de kerken en dr. Douma gebruikt dit oordeel van de g.s. om te zeggen: Over heel de linie werd door de g.s. de p.s. van '63 veroordeeld.

²⁾ Dr. Douma meent voor de stelling der commissie, dat de besluiten van de g.s. volkomen genegeerd zijn, te kunnen aanvoeren dat de besluiten van de g.s. in de oordeelsvorming ter p.s. geen enkele rol hebben gespeeld: zo sprak hij op de g.s. van Hoogeveen. Uit het rapport Schoep-Algra-Vos blijkt hoe de generale synodebesluiten breed de aandacht gehad hebben. Dat was ook in de bespreking het geval. (p.s. 1965).

³⁾ De kerkeraad te Beverwijk heeft per brief ds. O. onder verwijzing naar de kerkelijke uitspraken over zijn leer opgeroepen tot bekering en schuldbelijdenis. Wanneer hij hiervan geen blijk had gegeven voor die en die datum, zou hij geacht worden zich te hebben onttrokken aan de Geref. Kerk te Beverwijk. Hiernaar heeft de kerkeraad ook gehandeld.

Naschrift

Intussen deelt het persverslag van de classis Haarlem d.d. 22 met (zie Kerkbode van de Geref. Kerk in Noord- en Zuid-Holland) mee dat ds. O. met zijn kerkbetreffende deel van het Persverslag, opgenomen keraad is geaccepteerd binnen het verband. Zie het onder Kerknieuws in dit nummer. Van één der predikanten hoorde ik, dat de kerkeraad van ds. O. heeft verklaard, dat ds. O. zich ook metterdaad aan deze belofte heeft gehouden in de afgelopen jaren.

TE BERDE

Het was deze maand 25 jaar geleden dat de invasie van de geallieerde legers begon in Normandië, het begin van de vrijheid, die wij nu nog steeds mogen genieten. Het is goed om deze en dergelijke data niet te vergeten. Wat een offers zijn er gebracht voor de bevrijding uit de tyrannie van Hitler en zijn nationaal-socialisme.

Nog levendig kan ik me herinneren hoe de eerste berichten erover los kwamen. Pas veel later is duidelijk geworden met wat een risico's die alles plaats vond en wat er niet gebeuren moest, voordat Churchill op die dag in juni aan het Lagerhuis kon laten weten dat alles „volgens plan” verliep.

Er is al weer een geslacht opgegroeid dat dit alles alleen maar weten kan van horen zeggen en van onderwijs. Een geslacht ook dat maar al te gemakkelijk omspringt met de vrijheid, die verworven werd.

Een vrijheid trouwens, die zo veel landen nog moeten missen. Als men de terreur van de straat weer gaat gebruiken, als men bezittingen van anderen „bezet”, als men opkomt voor het recht van geweldadige buitenparlementaire oppositie, dan is men kennelijk vergeten dat op deze wijze fascistische methoden weer tot leven worden geroepen en dat men in feite eigenlijk meewerkt aan het weer herleven van het fascisme, zij het dan in een andere vorm. En men kan het honderd keer progressief noemen, het is en blijft zwarte reactie, een terugvallen in een duistere tijd met duistere praktijken, waaraan zij die het meegemaakt hebben alleen nog maar met afschuw kunnen terugdenken. De bezetting van het Maagdenhuis, de bezetting van de Rembrandtzaal van het Rijksmuseum en alle andere bezettingen, zogenaamd om meerdere inspraak, kunnen alleen maar tot gevolg hebben dat we weer een echte „bezetting” gaan meemaken. Dat we de vrijheid, die zo duur betaald is met het leven van vele mensen, de vrijheid die ook om geen geld te koop is, feitelijk in de waagschaal stellen.

Het is geen goed teken voor een volk als militaire bijstand moet worden gevraagd, als men dankbaar moet worden voor bescherming van mariniers en marechauseés's.

Het is een nog slechter teken als degenen, die geroepen worden te zorgen voor het bewaren van de vrijheid, te zorgen voor de „democratie”, die minst slechte regeringsvorm, die denkbaar is, om met een groot man te spreken, als die uren en dagen nodig hebben om tot een besluit te komen om in te grijpen. Wat dat betreft is het met de toekomst van onze vrijheid zowel van de kant van de onderdanen als van de kant van de overheid maar somber gesteld.

Moeten alle zaken zo blijven zoals ze nu zijn? Natuurlijk niet. Juist een christen; die het heimwee kent naar een betere orde, die blijft als elke andere orde tot een horde verworden is, zal steeds weer erkennen dat het bestaande niet goed is omdat het nu eenmaal bestaat. Zal ook bereid zijn om mee te werken aan het wegwerken, zoveel als maar mogelijk is, van alle onrecht, dat er is in de maatschappij. Maar als we daarvoor gaan grijpen naar middelen, die de vrijheid te niet doen, dan zal het tegendeel bereikt worden van dat, waarnaar men streeft.

Het is over het algemeen met de vrijheid in de wereld niet best gesteld. Te veel volken worden overheerst en zuchten onder tyrannie. Te veel groepen zitten in een hoekje waar de slagen vallen. Maar er wordt niets goeds bereikt door de revolutie. Alleen maar door het Evangelie. Wat dat betreft behoort Groen van Prinsterer nog niet tot het verleden.

Als men voor de radio een bloemenverkoopster in Amsterdam hoort klagen over het vernielen van haar stalletje, dan zijn alle grote woorden over inspraak en medezeggenschap tot holle leuzen geworden. Minister Klompé heeft gezegd dat zij niet van plan is te wijken voor chantage. Het is te wensen dat zij niet de enige man is onder de ministers. De orde dient gehandhaafd, zelfs als die veranderd moet worden. Anders is de D-day en zijn alle offers, die op die dag en daarna en daarvoor gebracht voor niets geweest.

AMELINK

C. VEENHOF

Een belangrijk besluit

Zoals men in de kranten heeft kunnen lezen heeft de generale synode van onze kerken die momenteel in Hoogeveen vergadert besloten „correspondentie” aan te gaan met een Presbyteriaanse kerk in Zuid-Korea.

Dit is, vooral in de huidige situatie waarin onze kerken verkeren, een zeer gewichtig besluit.

Want dit besluit houdt in dat de Geref. Kerken in Nederland en deze Presbyteriaanse kerk elkaar over en weer als ware kerken beschouwen;

dat zij zich verbonden weten door hetzelfde geloof;

dat zij over en weer elkaars belijdenis beschouwen als in alle stukken der leer overeenkomende met Gods Woord;

dat zij ook wederzijds elkaars ambten erkennen en dus elkaars dienaren des Woords tot de kansels toelaten;

dat er tussen de leden van deze kerken avondmaalsgemeenschap bestaat

en dat men over en weer zonder meer elkaars attestaties aanvaardt.

Kortom: onze synode heeft door dit haar besluit uitgesproken dat de vrijgemaakte kerken in Nederland met de in geding zijnde Zuidkoreaanse kerk verbonden zijn in de eenheid des Geestes door de band des vredes.

Op de synode heerste grote blijdschap over dit besluit.

En men dankte er God voor dat deze „correspondentie” tussen de Koreaanse Presbyteriaanse kerk en de Gereformeerde Kerken van Nederland was tot stand gekomen.

—o—

Voor ieder die een beetje van de kerkgeschiedenis op de hoogte is, is het bekend dat een Presbyteriaanse kerk zoals die van Korea een andere confessie heeft dan de drie formulieren van enigheid van onze kerken.

Deze laatste zijn de specifieke belijdenisschriften van de Nederlandse Geref. Kerken. En van die Geref. Kerken in Amerika en Afrika welke van Nederlandse origine zijn.

De Presbyteriaanse kerken hebben namelijk — ten minste voor zover ze aan het geloof der vaders trouw zijn gebleven — als belijdenis de zgn. **Westminster-Confessie**.

Deze belijdenis werd opgesteld door een vergadering van theologen, welke door het zgn. „Lange Parlement” van Engeland was samengeroepen, om dat van advies te dienen inzake het aanbrengen van wijzigingen in de inrichting en regering van de kerk van Engeland.

In deze vergadering hadden ook zitting een aantal theologen die door de Schotse kerk waren afgevaardigd. Voorzitter van deze vergadering was de bekende theoloog William Temple.

Na allerlei pogingen om de reeds bestaande Engelse confessies te wijzigen werd ten slotte op last van het Parlement een geheel nieuwe confessie opgesteld.

En dat was de Westminster-confessie.

Ze kwam gereed op 4 sept. 1646 en werd door het Engelse Parlement op 20 juni 1648 goedgekeurd. Kerk en staat waren — en zijn — in Engeland nauw aan elkaar verbonden!

Tevoren, op 27 aug. 1647, was deze confessie reeds door een synode van de Schotse kerken, gehouden in Edinburgh, geapprobeerd.

Deze Westminster-confessie is een voluit gereformeerde belijdenis.

Ze vormt de afsluiting van de lange reeks van belijdenisschriften welke door gereformeerde kerken in allerlei landen na de Reformatie werden opgesteld.

Ze is ook het meest verbreide gerefor-

meerde belijdenissgeschrift. Want overal waar het presbyterianisme doordrong heeft zij ingang gevonden.

—o—

We willen om het belang der zaak hier op een fragment van deze confessie de aandacht vestigen.

En wel op dat gedeelte dat spreekt over **de kerk**.

Ik doe dat omdat er in onze kerken nog al wat verschil van inzicht omtrent de kerk bestaat. Het is daarom van het grootste belang na te gaan wat de synode van Hoogeveen, door haar besluit om deze „correspondentie” aan te gaan en daarmee de Westminster-confessie als Schriftgetrouw te verklaren, ook in wat zij over de kerk zegt als Schriftuurlijke waarheid heeft erkend.

We laten hier in vertaling volgen een gedeelte van wat de Westminster-confessie over de kerk leert. Het is te vinden in Hoofdstuk XXVII.

—o—

„I. De katholieke of universele kerk, welke onzichtbaar is, bestaat uit het totale getal der uitverkorenen die tot één zijn vergaderd, vergaderd worden, of zullen vergaderd worden onder Christus hun Hoofd; en is de bruid, het lichaam, de volheid van Hem, die alles in allen vervult.

II. De zichtbare kerk, welke eveneens katholieke of universeel is onder het Evangelie (niet beperkt tot één volk zoals voordien onder de wet) bestaat uit allen in de gehele wereld die belijdenis doen van de ware religie, tezamen met hun kinderen; en is het koninkrijk van Jezus Christus; het huis en het huisgezin van God, door welke de mensen als regel behouden worden en de gemeenschap waarmee van wezenlijke betekenis is voor hun beste groei en dienst.

III. Aan deze **katholieke** zichtbare kerk heeft Christus gegeven de ambtsdienst, woorden en ordinantiën van God, voor de vergadering en volmaking der heiligen, in dit leven, tot het einde der wereld; en maakt die door zijn eigen tegenwoordigheid en Geest, overeenkomstig zijn belofte, daartoe krachtig werkzaam.

IV. Deze katholieke kerk is soms meer; soms minder zichtbaar geweest. En particuliere kerken, welke daarvan leden zijn, zijn meer of minder zuiver al naar gelang daarin meer of minder zuiver de leer van het Evangelie wordt geleerd en omhelsd, de ordinantiën in praktijk gebracht en de publieke eredienst gehouden wordt.

V. De zuiverste kerken onder de hemel zijn onderworpen zowel aan vermenging als aan dwaling; en sommigen zijn zo ontaard dat zij de schijn hebben geen kerken van Christus te zijn. Desalniettemin zal er altijd een kerk zijn op aarde om God te eren overeenkomstig zijn wil.”

Tot zover de Westminster-confessie over de kerk.

—o—

Wanneer wij wat deze belijdenis over de kerk zegt nader overwegen komen we tot het volgende overzicht:

1. Er is vooreerst een katholieke of uni-

versele kerk welke omvat alle uitverkorenen welke op aarde geleefd hebben, daarop nog aanwezig zijn en daarop later zullen geboren worden. Deze kerk is de **onzichtbare** kerk.

2. Er is ook een **zichtbare** kerk. Deze was in de oude bedeling beperkt tot één volk, namelijk tot Israël. In de nieuwe bedeling, „onder het Evangelie” is ook zij katholiek of universeel.

3. Deze zichtbare, katholieke of universele kerk omvat **alle** mensen in de gehele wereld die belijdenis doen van de ware religie, met hun kinderen. Zij is, anders gezegd, de wereldkerk waartoe **alle** belijders der ware religie met hun kinderen behoren.

4. Aan deze zichtbare, katholieke of universele kerk gaf Christus zijn ambten, woorden en wetten om de heiligen te vergaderen en te volmaken. En door zijn tegenwoordigheid daarin en zijn Geest maakt Hij die ambten, woorden en wetten overeenkomstig zijn belofte effectief ter zaligheid.

5. Deze zichtbare, katholieke of universele wereldkerk is soms meer soms minder zichtbaar.

6. Van deze zichtbare, katholieke of universele wereldkerk zijn de particuliere kerken — de kerken in de onderscheidene landen, landstreken en plaatsen — leden of delen.

7. Van deze zichtbare particuliere kerken zijn er sommige die meer andere die minder zuiver zijn. De graad van zuiverheid van deze wordt bepaald door de mate waarin daarin de leer van het Evangelie geleerd en omhelsd, de ordinantiën gehoorzaamd en de publieke eredienst in praktijk wordt gebracht.

8. Ook in de zuiverste zichtbare particuliere kerk komen vermenging van gelovigen en ongelovigen en dwalingen voor.

9. Sommige van deze zichtbare particuliere kerken zijn zo ontaard dat zij de schijn hebben geen kerken van Christus te zijn.

10. Hoe dit ook zij, er zal evenwel op aarde toch altijd een kerk zijn om God overeenkomstig zijn wil te dienen en te eren.

—o—

Dit is kort samengevat de leer van de kerk zoals die in de Westminster-confessie geleerd wordt.

En ook deze leer heeft dus onze synode als Schriftuurlijk en confessioneel zuiver erkend.

Ik geloof dat daarom deze beslissing een nieuwe mogelijkheid biedt voor een hernieuwde discussie over de Open Brief.

Want de Westminster-confessie leert duidelijk dat er kerken zijn die minder zuiver zijn in de leer en toch als kerk van Christus moeten worden beschouwd.

Tegelijk is het evenwel evident dat de Presbyteriaanse kerk er geen moment aan denkt de katholieciteit van haar zelf en haar confessie te betwijfelen of de inhoud van haar belijdenis in enigerlei opzicht dubieus te stellen.

Het staat daarom vast dat, geoordeeld naar van de Open Brief, zoals zij die zelf lezen ten aanzien van een essentieel punt daarin, **niet** de Westminster-confessie de ondertekenaars onder een kerkelijk vonnis zouden vallen.

En met het oog op deze stand van zaken dringt zich de vraag aan ons op hoe het mo-

J. Meulink

Duidelijkheid

Verneveling

Kerkelijke moeilijkheden schijnen bijna gepaard te moeten gaan met misverstanden.

Zo was het in 1944.

Zo is het ook nu.

Kerkelijke uitspraken munten over het algemeen niet uit door duidelijkheid. Wanneer het vertrouwen in elkaar dan ook nog ontbreekt, liggen de misverstanden voor het grijpen.

Terecht heeft ds. Bouma onlangs in het kerkblad van Assen gewaarschuwd voor **verneveling**, waardoor men niet meer helder ziet, waarom het gaat in de worsteling van het kerkelijk leven.

Ten onrechte meent ds. Bouma echter bij mij en anderen zulk een verneveling te constateren, wanneer wij stellen, dat een bepaalde opvatting over de vrijmaking, nl. dat deze was een zich naar art. 28 N.G.B. afscheiden van de valse kerk, een van de fundamentele waarheden van de kerk geworden is om zo als vierde formulier van enigheid te fungeren.

Opvatting ds. Bouma

Ds. Bouma heeft voor zijn bezwaar een ogenschijnlijk sterk argument. Naar zijn opvatting was de Afscheiding in 1834 wel een naar art. 28 N.G.B. zich afscheiden van hen, die niet van de kerk zijn, maar was de vrijmaking geen afscheiding, doch vrijmaking van verkeerde besluiten naar art. 31 K.O. We deden dat in 1944 om naar de artikelen 27-29 N.G.B. in de schriftuurlijke zin van het woord kerk des Heeren te kunnen blijven.

Ik kan mij wel vinden in de opvatting van ds. Bouma over de vrijmaking mits uit het beroep op de artt. 27-29 N.G.B. niet wordt geconcludeerd dat de syn. geref. kerken dus valse kerken zijn.

De vrijmaking was in zekere zin wel conform art. 28 N.G.B., omdat wij met verwerping van die binding en sancties de hals bogen onder het juk van Christus. De vrijmaking was dat echter niet in die zin, dat hiermee de ware kerk tegenover de valse kwam te staan.

Het komt mij voor, dat de opvatting van ds. Bouma en van mij op dit punt maar weinig verschillen.

Quod licet Jovi, non licet bovi

Een merkwaardige situatie dus, een onder-tekenaar van de O.B. en iemand, die naar ik meen, de O.B. hartgrondig verfoeit, zijn het op dit fundamentele punt in het kerkelijk geschil eens.

En de gen. syn. van Hoogeveen heeft ook juist de beoordeling van de vrijmaking in de O.B. tot een van de breekpunten gemaakt voor het uitstoten van de kerken van Noord-Holland.

Ds. Bouma noemt mijn verhaal dan ook een fabeltje.

Nu kunnen fabeltjes op hun tijd nuttig zijn. De „fabeltjeskrant” is bepaald niet het slechtste gedeelte van het t.v.-program.

Mijn verhaal was echter niet als fabel bedoeld, maar als een korte kenschetsing van de kerkelijke situatie.

Daar moet dus bij één van ons wel een misverstand zijn!

In de 1e plaats moet dan opgemerkt worden, dat het feit, dat ds. Bouma over zijn mening niet lastig gevallen wordt, in de situatie van nu niet zoveel zegt.

Het is in onze kerken bepaald niet zo, dat alle leden gelijke rechten hebben. Men zie maar eens naar de censuur, die sommige kerkeraden toepassen!

Duidelijk is dat ook uit de wijze, waarop kritische opmerkingen over bepaalde formuleringen in de belijdenis worden behandeld.

De een wordt voor ketter uitgemaakt, de ander hoort er geen kwaad woord over.

In onze kerken geldt helaas: quod licet Jovi, non licet bovi. Wanneer ik daar eens een vrije vertaling van mag geven: wat ds. Bouma is geoorloofd, is iemand als ds. Mulder nog niet toegestaan.

Ds. Lok over de O.B.

Uit de reacties op de O.B. is al duidelijk, dat velen het onduidelijk achten om de vrijmaking niet te zien als een scheiding tussen ware en valse kerk.

Telkens weer is de O.B. op dit punt aangevallen.

Zo schreef ds. P. Lok naar aanleiding van de O.B.: wanneer niet erkend wordt, dat de vrijmaking plaats vond overeenkomstig art. 28 N.G.B., dan wordt het onmogelijk daarvan te belijden, dat „onze zaak zal bekend worden de zaak van de Zoon van God te zijn.”

(Rondom de „Open Brief”, dl. 2, blz. 54 en 55.)

Prof. Kamphuis

Misschien wordt de stem van ds. Lok niet als genoeg gezaghebbend gezien. Men leze dan maar eens de klaagschriften van prof. J. Kamphuis en dat is in bepaalde kringen toch wel een zeer gezaghebbende stem!

In zijn brief van 29 dec. 1966 aan de curatoren stelt prof. Kamphuis uitdrukkelijk, dat de vrijmaking moet worden verbonden met art. 28 N.G.B.

Hij kan dat niet bedoelen in de zin, zoals ds. Bouma en ikzelf vrijmaking en art. 28 met elkaar verbinden, want hij stelt dit juist in tegenstelling met de O.B.

De p.s. van Overijssel

Maar, zo zal men kunnen tegenwerpen, de stem van prof. Kamphuis is, althans formeel nog niet een kerkelijke uitspraak.

Naar aanleiding van een klacht van prof. Kamphuis tegen ds. Mulder sprak de p.s. Overijssel uit, dat de O.B. onmiskenbaar ingaat tegen hetgeen door de meeste vergaderingen bij herhaling is uitgesproken, nl. dat de vrijmaking is geschied naar de N.B.G. art. 28.

Mede op deze grond is ds. Mulder als een kwade herder gekwalificeerd.

Overigens, ds. Mulder was niet het enige slachtoffer van deze nieuwbakken kerkelijke binding.

De procedure ds. v. d. Schaft

Ook in de procedure tegen ds. v. d. Schaft werd t.a.v. de vrijmaking gewerkt met de artt. 28 en 29 N.G.B.

In feite werd in de uitspraak van de p.s. Friesland de vrijmaking ook aan art. 28 N.G.B. gebonden en wordt geëist de syn. geref. kerken naar art. 29 N.G.B. als valse kerken te zien.

En hoe stond het met de gen. syn., die de zaak van ds. v. d. Schaft behandelde?

Ds. Bouma was daar zelf scriba.

De rommelige uitspraak van deze synode was inderdaad neveliger (een kwade zaak bij de afzetting van een predikant), maar ook deze synode onderschrijft het beroep van de kerkeraad van Murmerwoude op teksten als Jer. 16:14-15, waarin sprake is van Israëls uittocht uit Egypte.

Daarvan kan men bij wijze van vergelijking spreken, wanneer men zich afscheidt van hen, die niet van de kerk zijn, maar niet bij een zich vrijmaken van verkeerde besluiten naar art. 31 K.O.

De generale synode van Amersfoort

Bij de procedure tegen de ondertekenaars van de O.B. was dit ook duidelijk een van de

hoofdpunten, waarom het ging, al heeft de synode van Amersfoort er zich voor gehoed, hierover rechtstreeks een uitspraak te doen.

Zo sprak deze synode uit, dat in een bepaalde passage van de O.B. inzake het schriftuurlijk confessioneel fundament van de kerken der vrijmaking de artt. 27-29 N.G.B. niet worden nagesproken.

Een merkwaardige formulering.

Er is geen sprake van „tegenspreken”, maar van „niet naspreken”.

Later verklaarde de synode overigens, dat dit „niet naspreken” geen lichte zaak is.

De door de synode aangevallen passage van de O.B. zegt, dat de vrijmaking niet was overeenkomstig art. 28 N.G.B. een zich afscheiden van de valse kerk en van de kerken, die niet van de kerk zijn, en een zich voegen bij de ware kerk.

De synode kan daarmee niet bedoeld hebben, dat in deze passage de vrijgemaakte kerken niet als ware kerken worden beleeden, want dat zou in strijd zijn met wat de O.B. zelf zegt.

Deze uitspraak van de synode kan alleen bedoelen, dat we overeenkomstig art. 28 N.G.B. moeten zeggen, dat de vrijmaking was zich afscheiden van de valse kerk en zich voegen bij de ware kerk.

Geen fabel maar realiteit

Juist omdat dit een van de breekpunten is, heb ik bij herhaling zelf mijn kerkeraad gevraagd, of de door mij aangehangen opvatting in de kerk geduld wordt.

Ik kreeg op mijn herhaalde vragen zelfs geen antwoord.

Waarom sprak geen enkele kerkelijke vergadering uit, dat de door mij en ook door ds. Bouma aangehangen opvatting niet in strijd is met Schrift en belijdenis?

Daarmee zou tenminste een belangrijke nevel zijn opgelost, ja zou een van de geschilpunten zijn weggenomen.

Waarom een dergelijke uitspraak niet gedaan wordt?

Wel heel eenvoudig, omdat daarmee een van de fundamentele van al die gedachten-spinsels, die ik nu maar kortweg aanduidt als zogenaamde doorgaande reformatie, zou zijn ondermijnd.

Het was geen fabeltje, dat ik vertelde, het waren helaas historische feiten.

Duidelijkheid

De gen. syn. van Hoogeveen heeft de beslissingen van de syn. van Amersfoort gehandhaafd. De afgevaardigden van Noord-Holland zijn mede op grond van hetgeen de O.B. over de vrijmaking zegt, heengezonden. De binding is dus bevestigd.

Nu de synode het beslissend woord heeft gesproken, zal ieder van ons vroeger of later moeten kiezen.

Niet de kerken van Noord-Holland wilden iets anders.

Zij streefden niet naar een binding aan een bepaalde opvatting over de vrijmaking.

Zij eisten geen binding aan een bepaalde uitleg van de artt. 27-29 N.G.B.

Zij hebben geen valse tucht geoefend.

Hoe moeten wij nu deze kerken zien?

Deze vraag wil ik thans graag aan ds. Bouma voorleggen.

Zelf heb ik met het antwoord geen moeite.

We zullen ons derhalve naar art. 31 K.O. dienen vrij te maken van de verkeerde besluiten van de syn. van Hoogeveen om naar de artt. 27-29 N.G.B. in de schriftuurlijke zin van het woord kerk des Heeren te kunnen blijven.

Dat houdt niet in een zich afscheiden van hen, die niet van de kerk zijn, maar wel een breuk met besluiten, die niet naar de Schrift zijn.

Dat houdt niet in, dat wij de anderen vaarwel zeggen.

Zelfs als de anderen dat wel doen, hoop ik, dat mensen als ds. Bouma en velen met hem er in zullen slagen de **leugen** te doorzien en te ontmaskeren.

De leugen nl. dat wij willen breken met de leer van de Schrift en de geref. belijdenis.

Op de bewogen zitting, waarbij Noord-Holland werd heengezonden, sprak een van de broeders over de bruiloft des Lams, waar wij elkaar toch zullen ontmoeten.

Juist daarom moeten wij blijven hopen op en streven naar een vereniging rond de avondmaalstafel hier op aarde, zelfs al wordt deze ons thans onmogelijk gemaakt.

Vorstin onder de landschappen . . . . .

A/b „Moledeth”, 23-5-'69

Beste Lezers!

Sinds ik de vorige week over Jeruzalem schreef, is er heel wat gebeurd. We zijn al weer scheep gegaan in Haifa en op de thuisreis. Sinds Jeruzalem sloegen wij (telkens voor enkele dagen) onze tenten op in Arad, vlak bij de Dode Zee in het hartje van de Negeb en daarna in Asjkelon, één van de oude steden der Filistijnen, nu echter een moderne stad, waar thans geen onbesneden Filistijnen maar besneden Joden wonen. Vanuit Asjkelon maakten wij vorige week zaterdag een zeer interessante vliegtocht over het Sinaï schiereiland met de slagvelden van de zesdaagse oorlog (1967) en naar Eilath, Israëls achterdeur op het oosten van de Straat van Tiran. Daar zwommen we in de Rode Zee. Terug vlogen we over de Dode Zee en Jeruzalem. Het was prachtig de heilige stad vanuit de lucht te zien.

Mij rekenschap gevend van wat die laatste dagen ons bijzonder boeide, wil ik iets zeggen over het archeologisch aspect van een dergelijke reis als deze. U moet zich n.l. realiseren, dat wanneer u ooit een Israëlreis maakt, u langs een grote reeks opgravingen en ruïnes gevoerd wordt. U krijgt meestal niet veel meer te zien dan wat uitgegraven muurresten of restanten van pilaren of (als het om de byzantijnse tijd gaat) overblijfselen van kerken. Als u zo'n Israëlreis gaat maken dient u zich van te voren goed van de verschillende cultuurperiodes op de hoogte stellen, anders ontgaat u veel van de verhalen van de gidsen, die de duizenden toeristen met grote vaardigheid als schapen langs de ruïnes voeren: we walk now on and see . . . !

Wil men van hetgeen men op archeologisch gebied in Israël te zien krijgt, enig profijt hebben, dan moet u enkele dingen weten. In de eerste plaats dit: nog altijd is het Oude Testament onze voornaamste schriftelijke bron voor de kennis van het Oude Israël. Hetzelfde geldt voor het Nieuwe Testament wat betreft de tijd van de Here Jezus. Het Oude Testament omvat qua boek minstens een periode van 1300 jaren aaneengesloten geschiedenis, van Abraham tot Ezra en Nehemia. Het merkwaardige en de historici intrigerende is nu, dat wij uit buiten-bijbelse bronnen noch van de aartsvaders noch van Mozes noch van David iets weten. Terwijl wij uit Egypte bibliotheken vol schriftelijke gegevens bezitten door middel van de in rotswanden en op papyri bewaard gebleven hiërogliefen en hetzelfde geldt van de babylonische kleitabletten, is er in Palestina vrijwel niets schriftelijks gevonden. Er waren geen rotswanden zoals in Egypte noch kleitabletten zoals in Babylonië. Het voornaamste wat opgegraven werd zijn aardewerkresten, die blijkbaar onvergankelijk zijn en

verder de fundamenten van paleizen en tempels, die diep onder de altijd aanstuwende grond geraakt zijn en tells (ruïneheuvels) zijn gaan vormen. Wat wij buiten de Bijbel op schrift bezitten is bijna niets. Het zijn enkele inscripties met oud-hebreeuwse letters op zegelringen en op potscherven. Wel beroemd zijn enkele beschreven potscherven, die een correspondentie bevatten van legerautoriteiten in de tijd, dat Nebukadnezars leger voor Jeruzalem lag. In het Rockefellermuseum te Jeruzalem zijn deze weinige schriftelijke resten te zien. Vandaar dat wij dit museum met grote belangstelling bekeken. We kunnen het bezoek eraan sterk aan iedere Israëlreiziger aanbevelen. Je ziet er tastbare zaken, die meer spreken dan muurresten.

Er zijn dus maar heel weinig schriftelijke resten naast de bijbelboeken betreffende de tijd van het Oude Testament. Hetzelfde geldt van het Nieuwe Testament. Wat zouden wij — historisch gezien — graag schriftelijke overleveringen hebben uit Palestina wat

zus inlichte, n.l. Flavius Jozephus. Hij was een vooraanstaand Jood uit de tijd van de grote opstand tegen Rome, en die leidde tot de verwoesting van Jeruzalem in 70 n. Chr.

Hij heeft die opstand en wat eraan voorafging uitvoerig beschreven in zijn „Joodse oorlogen”. Hier is dus een tijdgenoot en nog wel een Galileër aan het woord (Jozephus woonde in Galilea) nauwelijks 40 jaar na Christus. Ik was zo gelukkig in Jeruzalem een volledige engelse tekst van zijn „Joodse oorlogen” te kopen. Het kwam mij goed te stade want één van de meest interessante archeologische bezoeken, die wij brachten, was aan Massada, een oude joodse vesting aan de Dode Zee-rand.

Jozephus beschrijft in het slot-hoofdstuk van zijn boek deze vesting uitvoerig. Ze was door Herodes de Grote reeds uitgekozen als vesting en paleis tegelijk. Ze rijst hoog boven de vlakte naast de Dode Zee op als een hoge eenzame rots. Hier liet Herodes een prachtig paleis aanleggen, waar hij, de achterdochtige vorst, zich veilig waande. In drie afdelingen, overeenkomende met drie verdiepingen in de rots, bouwde hij het paleis. Later werd het een Romeinse vesting. Hierheen trok, na de val van Jeruzalem, zich de rest van de joodse strijders onder Eleazar terug. Het was een feitelijk onneembare vesting. Eleazar verschanste zich op de top met ongeveer 1000 mannen, vrouwen en kinderen. De Romeinen zonden een leger op de vesting af, die hem geheel omsingelde en er een complete muur om bouwden en hem zodoende hermetisch afsloot

schrijft. Ik las na afloop Jozephus' uitvoerige beschrijving van de rots Massada er nog eens op na. Het klopt precies op de rots en de ruïnes, zoals zij nu nog te zien zijn. Waarom toch die historische scepsis ten opzichte van het Nieuwe Testament, als mededelingen van tijdgenoten van de evangelisten zo betrouwbaar blijken?

Er was nog een bijzonder interessant archeologisch bezoek, dat ik wil memoreren n.l. het bezoek aan de graven van het Sanhedrin in Beth-Sjearim in het Karmelgebied. De laatste dag n.l. van ons verblijf in Israël bezochten wij de Karmel, zo bekend uit de geschiedenis van Elia. De Karmel is een heerlijk gebergte. Het ziet naar voren uit op de Middellandse Zee, aan zijn voet ligt Haifa, Israëls voornaamste haven. Op zij kan men naar het Zuiden de vlakte van Jizreël zien. Die is door de noeste inspanning van de Joodse kolonisten in een halve eeuw weer geworden wat ze oorspronkelijk was: een heerlijk vruchtbaar gebied. Dat geldt trouwens van heel de kustvlakte van Zuid naar Noord. Wat is Israël daar een vruchtbaar heerlijk land vol van sinaasappelplantages, bananentuinen enz. Niet voor niets spreekt de Bijbel van een land overvloeiende van melk en honing. Dat is het in grote gebieden niet meer. Het wanbeheer van de Turken ontboste vele heuvels, maakte van de vlakten en dalen vaak ongezonde moerassen. Maar joodse energie heeft dit land weer gemaakt tot wat sommige andere Middellandsezeelanden ook zijn: een land waar zuidvruchten in allerlei soort worden geteeld en waar soms twee tot drie oogsten per jaar te halen zijn. Wat schijnt de zon ook heerlijk in dit land. Al de dagen, dat wij er waren, viel geen druppel regen en was het alle dagen heerlijk zomers en toch niet te warm weer. Israël moet een heerlijk land zijn om in te wonen.

De Karmel nu moet u zich niet voorstellen als één berg: het is meer heuvelachtig, soms bergachtig gebied, gedeeltelijk bebost. Het doet denken aan een Europees middelgebergte en we hebben er erg van het landschap genoten. Maar het meest interessant was het bezoek aan Beth-Sjearim, een dorp op één van de hellingen van de Karmel, waar de graven van het Sanhedrin gevonden zijn. Ja, écht, de graven van het Sanhedrin. U moet n.l. weten, dat na de val van Jeruzalem het Sanhedrin zich naar het Noorden begeven heeft, naar het Karmelgebergte, en zich vestigde in Beth-Sjearim (huis der poorten). Daar bleef het aan Israël geestelijk leiding geven. Daar kwam onder leiding van Rabbi Jehoeda Hanassi (de Prins!) de Mischna, de Compilatie van de joodse overlevering tot stand. Het interessante is nu, dat sinds 1936 de graven van de leden van het Sanhedrin hier ontdekt zijn. In lange donkere gangen, een soort catacomben, staan ongeveer 200 stenen sarcophagen (doodkisten) waarin de rabbi's werden bijgezet. Vrijwel al deze sarcophagen hebben ergens een gat, waardoor grafrovers in staat waren eventuele sieraden weg te nemen. Heel belangwekkend zijn de inscripties in deze stenen doodkisten. Er is er b.v. één, die luidt: „Dit (is het graf) van Rabbi Gamaliël.” Dit zal wel niet dezelfde Gamaliël zijn van Hand. 5. Die leefde minstens een eeuw eerder. Maar wel beseffen we opeens hoe reëel de bijbelse geschiedenissen

REISBRIEF No. 5

de tijd van de Here Jezus betreft. Hoe zag de tijdgenoot Hem en hoe resoneerden Zijn woorden en tekenen bij Israël? Maar ook op dit gebied bezitten wij vrijwel niets. Er zijn twee uitzonderingen. De eerste zijn de befaamde Dode-Zee rollen, ontdekt in de grotten bij de Dode Zee in de eenzaamheid van de woestijn van Judea. Daar leefde een religieuze sekte, misschien de ons ook uit andere bronnen bekende Esseneten. Zij lieten in die grotten enkele rollen achter die onze kennis van gedeelten van de tekst van het Oude Testament verplaatsten van 1000 jaar na Christus tot ongeveer het begin van onze jaartelling. In Jeruzalem is een speciaal Dode-Zee-rollen museum. Het is een zeer modern gebouw. Het middenstuk, waarin de rol van Jesaja is opgesteld, kan zelfs onder de grond in een bomvrije schuilplaats verzonken. Toch viel het bezoek aan dit museum mij wat tegen. In de eerste plaats was niet de echte rol maar een fotocopy geëxposeerd (misschien vanwege de oorlogsdreiging) en vervolgens heeft men eigenlijk te weinig tijd om zo'n museum eens goed te bekijken. Het was wel leuk de grotten zelf te zien, die wij bekeken bij het bezoek aan Jericho.

Maar veel interessanter was op archeologisch gebied ons bezoek aan Massada, want nu kom ik op de tweede uitzondering wat betreft het N.T. Er is n.l. een profane schrijver, die ons uitvoerig over de geschiedenis van het joodse volk in de tijd van de Here Je-

van de buitenwereld. Om kort te gaan, toen na jarenlange belegering Eleazar begreep, dat hij uiteindelijk tot overgave zou worden gedwongen, hield hij een lange redevoering tot zijn volgelingen, waarin hij hen wees op het lot van hun vrouwen en kinderen als zij levend in handen van de Romeinen zouden vallen. Hij nodigden hen daarom uit elkander met het zwaard te doden en zodoende niet levend in handen van de Romeinen te vallen. Jozephus beschrijft uitvoerig hoe dit geschiedde. 960 mannen, vrouwen en kinderen vonden zo de dood. Slechts een paar vrouwen en kinderen ontkwamen in grotten en vertelden het verhaal later aan de Romeinen. Vanuit Arad bezochten wij nu Massada. Het is één van de beroemdste opgravingen uit de laatste tijd. Veel vrijwilligers hebben er aan meegewerkt. Beneden aan de voet van de rots staat een groot bord: Massada valt niet voor de tweede keer. Dat is joodse trots van heden. Het meest frappante is dat je, wanneer je boven op de rots staat, je beneden in het profiel van de grond heel duidelijk de Romeinse legerkampen kunt zien. Ook de paden, die de Romeinen uithieuwen; alles is nog aanwezig. Wonderlijk om door de resten van het paleis van Herodes te lopen. Hier ontving hij, in een arendsnest op de rots, zijn vrienden en broedde zijn boze plannen uit. De Herodes van de kindermoord klopt helemaal op de Herodes zoals Jozephus hem be-

zijn. Het gaat ons niet om een benadering van de opgravingen in de trant van „De Bijbel heeft toch gelijk”. De Bijbel heeft zo'n rechtvaardiging niet nodig. Wat ons wel boeit is het zijdelingse licht, dat zulke opgravingen op de Schrift werpen. En dat is één van de redenen, dat een Israëlsreis zo'n diepe voldoening geeft. Het verblijf in het land van de Bijbel doet de Bijbel te beter verstaan.

Dat gold ook van ons verblijf in de Negeb (het „Zuiderland”) dicht bij de Dode Zee. De Negeb is het overgangsgebied tussen de heuvels van Judea ten zuiden van Jeruzalem en de Sinaiwoestijn nog verder naar het Zuiden. Het is een woestijnachtig gebied maar toch weer heel anders dan de woestijn zelf. Wat een echte woestijn is, konden we zien toen we over het Sinai-schiereiland vlogen. Dat was de grote en oostelijke woestijn waar de Schrift ergens over spreekt: dorre gele zandvlakten, eindeloos uitgestrekt, geblakerd door de zon. Toch nooit helemaal zonder leven. Juist vanuit het vliegtuig kun je zien, hoe zelfs het meest dorre woestijngebied dooraderd is van Wadi's, drooggevalen rivierbeddingen. Alleen in de regentijd be-

vatten zulke Wadi's water. Nu zijn ze dorre droge rotsbeddingen. Maar overal groeit er in die dorre beddingen enig struikgewas. Daardoor kunnen Bedoeïnen zelfs in de eigenlijke woestijn zich in leven houden. Maar de Negeb is heel anders. Zij is een woestijnachtig heuvelachtig gebied, dat overal met dor gras en zelfs hier en daar met koren bedekt is: Het moderne Israël heeft heel wat van de Negeb gemaakt. Hier zijn we in het land van Abraham, Izaäk en Jacob. Hier, bij Beër-Seba, waar we een middag gingen kijken, dwaalden ze rond, precies zoals de Bedoeïnen, die je van opzij uit de bus kunt zien. Je ziet ze hun kamelen drenken bij de bronnen. Je ziet die kamelen opeens in hele troepen door de Negeb dwalen. Je ziet de zwarte tenten van de Bedoeïnen. Het is alles in veel opzichten nog precies zoals enige duizenden jaren geleden. Hier twistten de herders van Israël met de herders van de Filistijnen om de putten (Gen. 26). Je kunt je het allemaal zo levendig voorstellen als je door dit Zuiderland reist. En dan de Dode Zee: wat heeft Israël aardrijkskundig wonderlijke landschappen. In het Noorden het Meer van Geneza-

reth, als waterreservoir vruchtbaarheid verschaffend door een vernuftig stelsel van pijpleidingen aan heel het land. In het Zuiden, aan het andere einde van de Jordaan, de Dode Zee, een en al onvruchtbaarheid. De Dode Zee ligt bijna 400 meter beneden de zeespiegel van de Middellandse Zee. Het is één van de diepste punten der aarde. Er heerst daardoor een tropische hitte. Dientengevolge verdampt het Jordaanwater, dat er dagelijks in uitstroomt, zeer snel. Vandaar het hoge zoutgehalte. We zwommen in dit wonderlijke water. Of eigenlijk: je drijft erin. Er is zo'n opwaartse druk vanwege het hoge zoutgehalte, dat je alleen op je rug in het water kunt liggen. Leven is in dit water niet mogelijk. Hier vergingen Sodom en Gomorrha onder Gods oordeel. Gen. 19. De zoutrotsen hebben wonderlijke vormen. Het lijken soms mensengestalten. Zodoende kan ook iedere zichzelf respecterende gids er minstens één vrouw van Lot aanwijzen! Aan de rand van de Dode Zee ligt de Kibboetz „Engedi”. Wonderlijk, hoe in dit kurkdorre en van alle leven verstoken gebied opeens één enkele bron leven kan brengen. De Davids-

bron bij Engedi is een altijd stromende fontein. Daar is een paradijselijk stukje natuur ontstaan. De bewoners van de kibboetz hebben daar een heerlijke oase geschapen. Die moet er vroeger ook geweest zijn: Mijn geliefde is mij een tros van hennabloemen in Engedi's wijngaarden, zingt de bruid in het Hooglied, Hoogl. 1: 14. Zij wist toen al hoe heerlijk het daar in Engedi is.

Tenslotte: Zuiderland, Dode Zee en Engedi mogen ieder op zijn beurt boeiend zijn, majestueus was het Sinaïgebergte, waarover we naar Eilath vlogen. Hier gaf God de Horeb-wet. Met permissie gesproken: God had geen majestueuzer en grootser bergen kunnen vinden. En zo verkondigt heel dit land de hoogheid en heerlijkheid van Zijn Maker. Dit was op één na de laatste reisbrief. Met hartelijke groet,

uw R. H. Bremmer

Vervolg van pagina 92

gelijk is gemeenschap aan te gaan met een „vreemde” kerk welke opvattingen voorstaat welke mee de grond vormden voor het verbreken van de gemeenschap met „eigen” kerken.

P.S. Hier volgt de originele tekst van het gedeelte der Westminster-confessie dat ik boven citeerde:

I. The catholic or universal church, which is invisible, consists of the whole number of the elect, that have been, are, or shall be gathered into one, under Christ the head thereof; and is the spouse, the body, the fullness of him that filleth all in all.

II. The visible church, which is also catholic or universal under the gospel (not confined to one nation as before under the law), consists of all those throughout the world that profess the true religion, together with their children; and is the kingdom of the Lord Jesus Christ; the house and family of God, through which men are ordinarily saved and union with which is essential to their best growth and service.

III. Unto this catholic visible church, Christ hath given the ministry, oracles, and ordinances of God, for the gathering and perfecting of the saints, in this life, to the end of the world; and doth by his own presence and Spirit, according to his promise, make them effectual thereunto.

IV. This catholic church hath been sometimes more, sometimes less, visible. And particular churches, which are members thereof, are more or less pure, according as the doctrine of the gospel is taught and embraced, ordinances administered, and public worship performed more or less purely in them.

V. The purest churches under heaven are subject both to mixture and error; and some have so degenerated as to become apparently no churches of Christ. Nevertheless, there shall be always a church on earth, to worship God according to his will.

PERSSCHOUW

De indrukken van de verslaggever van het „Fries Dagblad” over de eerste synodezittingen volgen hier:

„Op de generale synode van de vrijgemaakt Gereformeerde Kerken heerste een bewogen sfeer. De spanning was van de gezichten van tal van afgevaardigden af te lezen en de bewogenheid werd bij verscheidene leden van de synode zichtbaar: zij konden hun tranen niet meer bedwingen. De discussie over de toelating van afgevaardigden van de particuliere synode van Noord-Holland nadert nu een hoogtepunt. De commissie van advies heeft voorgesteld één der afvaardigingen (van de particuliere synode

IJmuiden) te aanvaarden en de andere (van de particuliere synode Wormer) naar huis te sturen.

Het gaat echter niet om het naar huis sturen van één der twee zich gepresenteerd hebbende afvaardigingen. Er zit veel meer achter en vandaar de spanning en de beweging. Zodra de synode besluit één der afvaardigingen niet te accepteren, wordt daarmee tevens uitgesproken dat een deel van de vrijgemaakt gereformeerden niet wordt aanvaard. Zo ziet men het tenminste. En het naar huis zenden van een Noordhollandse afvaardiging zal zeer waarschijnlijk inhouden dat de plaatselijke breuken in de vrijgemaakt Gereformeerde Kerken, die men misschien nog meende te kunnen helen, dan definitief zullen worden.

Daarom vooral heerst er grote spanning in de vergaderingen van de synode in Hoogeveen. Er is veel gaande in de vrijgemaakt Gereformeerde Kerken, overigens niet alleen in Noord-Holland, maar in tal van plaatsen en de gedachten gaan hierbij onder meer ook uit naar Kampen, waar de plaatselijke kerk is gescheurd. Wat zal er in de dagen na de uitspraak van de Hoogeveense synode gebeuren? Zullen, zodra één der afvaardigingen is weggezonden, in tal van plaatsen scheuringen optreden en zullen dan enkele duizenden vrijgemaakt gereformeerden het kerkverband verlaten? Bij de vrijmaking in 1944 heerste er overal in de vrijgemaakt Gereformeerde Kerken — ondanks droefheid over de scheuring en ondanks moeiten bij het opbouwen van een kerkverband — eenheid en doorzettingskracht, nieuw élan en grote broederlijke eensgezindheid. Wat is er nu, 25 jaar na de vrijmaking, van over? Deze vraag werd gesteld in de vergadering van de synode.

De Noordhollandse afgevaardigden kwamen aan het woord. Ouderling H. Visscher uit Amsterdam (van de groep IJmuiden) betoogde dat in Amsterdam-West de schriftuurlijke prediking niet meer werd gevonden en dat daarop een deel van de gemeente de kerkeraad heeft verlaten en zelfstandig het kerkelijk leven heeft voortgezet. Op dat voortzetten legde hij het accent. Het is niet zo, dat men een nieuw kerkelijk leven is begonnen. Men heeft het door de kerkeraad geschonden kerkelijk leven hersteld. Twee predikanten zochten contact met de synodaal Geref. Kerken. Wij werden op de weg naar de uitverkoop gedreven, zei ouderling Visscher en toen moesten we snelle besluiten nemen, wilden we de vrijgemaakt Geref. Kerken behouden.

Door het samenspreken met synodaal gereformeerden zetten de predikanten Van der Stoel en Wulfraat de belijdenis op de tocht. Wij wilden ons echter niet scharen achter een

kernbelijdenis, maar buigen voor de volle belijdenis, die naar de Schriften is.

Onjuist

Ds. G. Jansen uit Amsterdam (afgevaardigd door de groep Wormer) hield een bewogen betoog. Hij zette, in aansluiting op hetgeen hij reeds eerder had gedaan, uiteen dat naar zijn mening de commissie, die over de toelating moet rapporteren, onvoldoende aandacht heeft besteed of kunnen besteden aan de kern van de moeilijkheden. Ook zijn niet alle feiten volledig uit de verf gekomen. Ds. Janssen merkte opnieuw op dat de afvaardiging Wormer de enig wettige is. De andere groep had hier met een bezwaarschrift moeten zijn, niet met een credentiebrieven, aldus ds. Janssen.

De Amsterdamse predikant zei dat plaatselijk zeer ernstige situaties zijn ontstaan. In diverse kerken zijn tal van nota's gemaakt, tegennota's ontworpen, brieven opgesteld en antwoorden voorgesteld. Daar is dan uitvoering over gesproken op langdurige vergaderingen. Als kerksvisitator heb ik een kerkeraad er op gewezen dat de predikanten hun ambtelijk werk moeten doen en dat de ouderlingen op huisbezoek moeten gaan. Dat is hun taak. Maar de tijd gaat verloren met het behandelen van allerlei kwesties.

Ds. Janssen zei nog dat er in Amstelveen geen klachten waren over de prediking van ds. Schoep. Men zegt dat nu wel, maar bezwaren zijn niet ingediend. Ds. Janssen vroeg er aandacht voor dat het mogelijk is dat predikanten en andere kerkeraadsleden, die constant onder spanning staan, soms iets beweren dat minder juist is. Dat kan veroorzaakt worden door de spanningen.

De particuliere synode van Noord-Holland en de classis Amsterdam hebben zich niet achter de Open Brief gesteld, zei ds. Janssen. De particuliere synode heeft echter niet beweerd dat het schrijven en ondertekenen van de Open Brief moet worden gekenschetst als een grote openbare zonde.

Ds. Janssen merkte tenslotte op zich geen enkele illusie te maken wat betreft de uitslag van de discussie op de synode. Het is wel zo goed als zeker dat de afvaardiging van de particuliere synode IJmuiden zal worden aanvaard en dat de afgevaardigden van de particuliere synode Wormer naar huis zullen worden gestuurd. Dan komen vijftien vrijgemaakt gereformeerden in Noord-Holland buiten het kerkverband te staan. Ds. Janssen hield de synode voor: Een zachtmoedig antwoord keert de grimmigheid af.

Laatste keer

Hij besloot: Dit is vermoedelijk de laatste keer dat ik hier spreek. Ik heb de Here ge-

KERKNIEUWS

vraagd of Hij wil geven dat het anders zal gaan, dan ik vrees. Ik heb de Here gevraagd de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken voor een scheuring te behoeden. Maar het zal hier in Hoogeveen wel uitlopen op heenzending van onze afvaardiging. Ik ben daar bedroefd over, maar er zal geen wrok zijn.

Ik heb veel ontvangen in de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken. Nu maak ik mij bezorgd over de ontwikkeling in die kerken. In de moeiten, waarin de kerken zijn gekomen en in onze persoonlijke moeiten, zullen wij moeten heenzien naar de Here Jezus, die heeft beloofd te zullen wederkomen. Dan zal alles volmaakt zijn. Hier is het niet volmaakt. Hier worden wij weggezonden.

Grote stilte heerste er tijdens de laatste woorden van ds. Janssen: „De Here komt. Hij neme mij op in dat heerlijk Sion, de stad van rust, welks bouwheer is de Schepper en welks poorten zijn het hout van het kruis”.

Voorts sprak ds. Veefkind uit Krommenie, eveneens van de afvaardiging Wormer. Hij is de jongste van de aanwezigen op de synode. Zes jaar is hij predikant in de vrijgemaakte Geref. Kerken. Hij is 35 jaar en was, voor hij vorig jaar februari naar Krommenie ging, van 1963 af predikant in Buitenpost. Ds. Janssen was vroeger o.m. predikant in Leeuwarden.

Ds. Veefkind haalde in zijn toespraak, waarschijnlijk eveneens zijn laatste op deze synode, veelvuldig de bijbel aan, vooral bijbelgedeelten die over trouw, barmhartigheid en lankmoedigheid spreken. Laten wij heel klein en heel afhankelijk zijn, zei ds. Veefkind. Laten we de geloofsmoed hebben de zaak des Heren aan de Here toe te vertrouwen. Over de Open Brief zei hij: Als het een werk van mensen is, zal het vergaan, als het een werk van God is, zal het blijven bestaan. De Open Brief heeft de zoveelste ontploffing veroorzaakt in de vrijgemaakte Geref. Kerken. Doch laten wij nu het zwaard in onze schede steken, zoals Jezus Petrus heeft geboden. Als de Here het nodig vindt, zal Hij twaalf legioenen engelen sturen om Zijn kerk te beschermen. Hij heeft ons niet nodig.

Wij in Noord-Holland hebben de kerk niet bij elkaar kunnen houden, zei ds. Veefkind. Er is grote schuld bij ons. „Vergeef ons onze schulden, zoals wij onze schuldenaren vergeven.”

In donker Amsterdam, in de rode Zaanstreek en in modern Noord-Holland worden duizenden vrijgemaakten weggestuurd. Ook de jeugd. Zij gaan van hier naar nergens... U wilt ons wegdoen, terwijl God Sodom niet wilde verdelen als er tien rechtvaardigen waren. Zouden er in Noord-Holland geen tien oprechte kinderen Gods zijn onder de vrijgemaakten?

De vrijmaking is Gods werk geweest, niet ons werk. Maar wij menen nu te moeten vechten in plaats van ootmoedig achter de Here aan te gaan. Mensen willen God helpen omdat ze bang zijn dat God het niet aankan. Ds. Veefkind besloot zijn met emotie uitgesproken woorden: Laten wij in ootmoedigheid de een de ander uitnemender achten dan zichzelf. Aan wie wil slaan, bied ik mijn wang aan...

Avondmaal

Ouderling A. J. van Helden van de afvaardiging Wormer sprak daarna ook met grote klem de synode toe. „Broeders, realiseert u zich toch, wat er straks gaat gebeuren als u een oordeel gaat uitspreken over mensen, die onvervalst gereformeerd willen blijven!”

De heer Van Helden zei dat zondag 11 mei in Amsterdam het Heilig Avondmaal zou worden gevierd. Hij las een gedeelte van het formulier voor, besluitend met de woorden: „Al is het dat wij geen volkomen geloof hebben, maar dagelijks met de boze lusten van ons vlees te strijden hebben, nochtans omdat ons zulke gebreken van harte leed zijn en wij begeren tegen ons ongeloof te strijden en naar de geboden Gods willen leven, zijn wij gewis en zeker dat geen zonde noch zwakheid, die nog tegen onze wil in ons is overgebleven, ons kan verhinderen, dat God ons niet in genade zou aannemen.”

„Ik heb vrijmoedigheid om zondag aan de tafel des Heren aan te gaan. Ik zou met u allen aan de tafel des Heren willen gaan om ons te verootmoedigen. Wij hebben Hem veel aangedaan. Laten wij ons bekeren. Nu gaan we wellicht scheiden. Straks komen we samen aan bij het hemelse Jeruzalem. Onze credentiebrieven is dan Jezus Christus en die gekruisigd.”

De voorzitter van de synode schorste hierna de vergadering om de rapporterende commissie gelegenheid te geven een antwoord voor te bereiden”. A.

BEROEPEN: te Bunschoten-Spakenburg: ds. K. J. Kapteijn Jzn. te Overschild en Appingedam; te Steenwijk (scriba E. Petter): ds. H. Mostert te Harderwijk.

AANGENOMEN: naar Huizum: kand. D. Grutter te Enschede.

BEDANKT: voor Kampen (scriba D. J. Gritter): ds. W. G. de Vries te Helpman; voor Rijnsburg (zending Curaçao): kand. D. Grutter te Enschede.

DS. D. T. VREUGDENHIL. In Oldehove vond de bevestiging plaats van kand. D. T. Vreugdenhil tot predikant van die gemeente. De bevestiging geschiedde door ds. D. Vreugdenhil van Zwolle, die bij deze gelegenheid preekte over Hand. 2:3. De intrrede-preek van ds. D. T. Vreugdenhil handelde over Hand. 2:39.

REV. DE JONG. Deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken, benoemd door de generale synode van Amersfoort-West 1967, delen langs deze weg mee, overeenkomstig het door de generale synode van Amersfoort-West 1967 bepaalde (Acta art. 176 A-d), dat er geen bezwaar tegen bestaat dat Rev. D. de Jong van Edmonton (Canada), die enkele weken in Nederland zal verblijven, voorgaat in de Dienst des Woords en der Sacramenten.

J. Rijnveld, voorzitter;

P. van Gurp, secr. buitenland.

DS. H. J. VENHUIZEN. Zondag 25 mei jl. nam ds. H. J. Venhuizen afscheid van zijn gemeente te Noordbergum. Hij bediende bij deze gelegenheid het Woord uit Openbaring 3:11.

WIERINGERMEER. Een zevental leden van de gemeente Wieringermeer, die reeds geruime tijd bezwaren hadden tegen het standpunt van de plaatselijke kerkeraad, hebben zich aan diens opzicht en tucht onttrokken. Naar hun mening, was de kerkelijke weg voor hen nu onbegaanbaar geworden, te meer, daar h.i. de kerk van Wieringermeer buiten het kerkverband is komen te staan. In afwachting van goedkeuring van de classis is hun door de kerkeraad van Anna Paulowna tijdelijk onderdak verleend.

KORT VERSLAG van de classis Haarlem van 22 mei 1969, gehouden in de Petra-kerk te Heemstede.

De Gereformeerde Kerk van Beverwijk (predikant ds. L. E. Oosterhoff) zal voortaan weer voor classis binnen het ressort Haarlem worden uitgenodigd. Dit is het voornaamste besluit, dat de classis Haarlem van 22 mei jl. genomen heeft.

Behalve de gebruikelijke opening, onderzoek van credentiebrieven en constituering van de vergadering, ging aan dit besluit vooraf het opstellen van een verklaring, die aan de kerkeraad en predikant van Beverwijk ter ondertekening zou worden voorgelegd.

Deze verklaring luidt als volgt:

„Ondergetekende, ds. L. E. Oosterhoff, belooft ten overstaan van de vergadering van de classis Haarlem, bijeen te Heemstede op 22 mei 1969, niet langer voor te staan en te leren de door de Particuliere Synode van Noord-Holland, gehouden te Nieuwer Amstel in het jaar 1963, van hem aangewezen verwerpelijke leringen, zoals deze voorkomen in onderscheiden stukken van zijn hand, die aan genoemde synode zijn voorgelegd.

Hij verklaart derhalve niet te zullen leren:

- 1e. „dat de afwassing der zonden, gelijk deze door de heilige doop wordt betuigd en verzegeld, voor alle gedoopten een feit, een werkelijkheid is en niet „slechts” in tegenstelling met die werkelijkheid een belofte”;
- 2e. „dat alle gedoopten zijn gewassen door de Geest van Christus, dus door de Heilige Geest vernieuwd zijn, niet in belofte, maar in werkelijkheid, afgedacht van en voorafgaand aan hun geloof en dat dit hun door de heilige doop wordt verzegeld”;
- 3e. „dat elke gedoopte weer verliesbare krachten van Gods Geest ontvangen heeft, waardoor hij in staat is, door de verdere hulp van de Heilige Geest op de weg der zaligheid te volharderen”;
- 4e. „dat in de door hem gereleveerde beloften des Heiligen Geestes het wederbarende werk des Geestes, dat in de belofte van het verbond wordt toegezegd, welke belofte door de heilige doop wordt verzegeld, niet zou zijn begrepen”.

Hij belooft voorts zich te houden aan de leer der Schrift dat Christus de sacramenten heeft ingezet, opdat Hij ons door het gebruik daarvan de belofte van het evangelie des te beter te verstaan geve en verzegele; namelijk dat Hij ons vanwege het enige slachtoffer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt.

Voorts belooft hij in het oproepen tot bekering niet tekort te zullen doen aan wat de Schrift leert, dat het God is, die zowel het willen als het werken, naar Zijn belofte in de Zijnen werkt naar Zijn welbehagen.

Tenslotte belooft hij te zullen leren, naar de Schriften, dat God gewild heeft, dat Christus door het bloed des kruises, al diegenen en die alleen, krachtig zou verlossen, die van eeuwigheid tot zaligheid verkoren zijn en van de Vader hem gegeven; hen zou begiftigen met het geloof, dat Hij hen door Zijn dood heeft verworven; en hen van alle zonden, zowel de aangeboren als de werkelijke, door Zijn bloed zou reinigen; tot het einde getrouw bewaren en ten laatste zonder vlek of rimpel heerlijk voor zich stellen (D.L. II, 8).”

De kerkeraad van Beverwijk zal gevraagd worden te beloven op de naleving van bovenstaande belofte door zijn predikant te zullen toezien.

Hierna kwamen alle kerkeraadsleden van Beverwijk ter vergadering. Na voorlezing van bovenstaande verklaring beloofde ds. Oosterhoff deze te zullen ondertekenen zodra zij in het notulenboek der classis zal zijn overgenomen. De andere kerkeraadsleden beloofden eveneens een verklaring te zullen ondertekenen van toezicht op de leer van hun predikant volgens bovenomschreven belofte.

Praeses, ds. C. P. Plooy, verklaarde, dat hiermee het kerkverbandelijke samenleven volgens de K.O. met de Gereformeerde Kerk van Beverwijk hersteld is. De Beverwijkse broeders verlieten hierna de vergadering.

OUDDORP (Z.-H.). Uitgaande van de Geref. Kerk te Middelharnis, worden vanaf zondag 22 juni a.s. weer kerkdiensten gehouden te Ouddorp (Z.-H.) voor de vakantiegangers. Deze diensten worden gehouden in de kantine van de speeltuin aan de Oosterweg te Ouddorp en vangen aan 's morgen om 8.30 uur. Zij die over een vervoermiddel beschikken, kunnen ook de middagdienst te Middelharnis bijwonen die aanvangt om 16.00 uur en gehouden wordt in de hal van de Geref. Lagere School aan de Kon. Julianaweg te Middelharnis.

ADRESSEN

Harlingen: scriba: ir. W. Haitsma, P. J. Troelstrastraat 19, tel. 0518-3217. Wolfheze: praeses: L. v. Gorkum, Heelsumweg 50, Wolfheze.

HOOGVEEN. Een aantal leden van de kerk te Hoogeveen belegde met ingang van zondag 15 juni jl., onder auspiciën van de kerk te Steenwijk (ds. N. 't Hart) eigen diensten, omdat zij zich niet langer kunnen verenigen met het beleid van de plaatselijke kerkeraad (ds. Joh. Francke) en van de generale synode met name wat betreft de besluiten inzake de afvaardiging van Noord-Holland. Enkele Hoogeveense gezinnen kerkten reeds enige tijd te Steenwijk.

RIJSWIJK. Zoals bekend hebben een aantal voor-malige leden van de kerk te Rijswijk (ds. A. J. Mogré) aan de classis 's-Gravenhage verzocht een genabuurd kerkeraad aan te wijzen, die naar art. 39 K.O. de zorg voor de ambtelijke arbeid op zich kan nemen, en voorts advies te geven naar art. 38 K.O. om te komen tot het opnieuw oprichten van de kerk te Rijswijk. De classis heeft aan beide verzoeken voldaan, en heeft de kerk van Voorburg aangewezen de ambtelijke zorg op zich te nemen. Onder verantwoordelijkheid van de kerkeraad te Voorburg worden nu afzonderlijke diensten belegd. Het ligt in de bedoeling op zeer korte termijn te komen tot verkiezing en bevestiging van nieuwe ambtsdragers.

LEZERS VAN DIT BLAD

zenden wij op aanvraag het grote werk van Ds.

C. VONK, DE HEILIGE SCHRIFT

de 3 verschenen delen:

1a, Genesis-Exodus 526 pag.

1b, Levitikus 768 pag.

1c, Numeri-Deut. 880 pag.

f 23,50, f 31,00, f 36,50 totaal f 91,00 te

betalen in termijnen v. f 15,- per 3 mnd.

FIRMA WESDIJK EN LIEBEEK

Postbus 2, Barendrecht.

Predikant zoekt voor zijn dochter,
2e klas Gymnasium,

VAKANTIE-WERK IN GEZIN MET
KLEINE KINDEREN

Van half juli tot half augustus a.s.

Vergoeding zakgeld voldoende.

Brieven onder nr. 20669 bureau van dit blad